

NACIONALNA STRATEGIJA ZA RAZVOJ PISMENOSTI

OSNUTEK

(Osnutek strategije je bil obravnavan na kolegiju ministra za šolstvo in šport, 12. 12. 2005)

Ljubljana, oktober 2005

Pripravo nacionalne strategije za razvoj pismenosti sta denarno omogočila Ministrstvo za šolstvo in šport in Evropski socialni sklad.

Osnutek nacionalne strategije za razvoj pismenosti so pripravili:

- Nataša Bucik, Ministrstvo za kulturo, članica
- mag. Marjeta Doupona Horvat, Pedagoški inštitut, članica
- mag. Ana Gradišar, Svetovalni center za otroke in mladostnike v Ljubljani, članica
- dr. Uroš Grilc, Ministrstvo za kulturo, član
- dr. Meta Grosman, Filozofska fakulteta v Ljubljani, članica
- mag. Milena Ivšek, Zavod RS za šolstvo, članica
- dr. Livija Knaflič, Andragoški center Slovenije, članica
- mag. Ester Možina, Andragoški center Slovenije, članica
- dr. Silva Novljan, Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, članica
- dr. Sonja Pečjak, Filozofska fakulteta v Ljubljani, predsednica
- mag. Slava Pevec Grm, Center za poklicno izobraževanje, članica
- dr. Igor Saksida, Pedagoška fakulteta v Ljubljani, član
- Majda Steinbuch, Zavod RS za šolstvo, članica
- Vida Vončina, Center za poklicno izobraževanje, članica
- mag. Nataša Zrimšek, Pedagoška fakulteta v Ljubljani, članica

KAZALO

I. SPLOŠNI DEL NACIONALNE STRATEGIJE	5
1. RAZLOGI ZA NASTANEK NACIONALNE STRATEGIJE ZA RAZVOJ PISMENOSTI	5
2. VIZIJA	6
2.1 OPREDELITEV PISMENOSTI	6
2.2 STRATEŠKI CILJI RAZVOJA PISMENOSTI	7
3. TEMELJNA NAČELA NACIONALNE STRATEGIJE	9
3.1 NAČELO OZAVEŠČANJA O POMENU IN PROBLEMU PISMENOSTI	9
3.2 NAČELO CELOSTNEGA PRISTOPA	9
3.3 NAČELO DOSTOPNOSTI ZA VSE	9
3.4 NAČELO PARTNERSTVA	10
3.5 NAČELO STROKOVNOSTI	10
3.6 NAČELO EVALVACIJE IN SAMOEVALVACIJE	10
II. SPECIFIČNI DEL NACIONALNE STRATEGIJE	11
1. UVOD	11
2. SPECIFIČNI CILJI	11
2.1 PREDŠOLSKO OBDOBJE	11
2.2 OSNOVNA ŠOLA	11
2.3 SREDNJA ŠOLA	12
2.4 VISOKOŠOLSKE USTANOVE	13
2.5 ODRASLI	13
3. STANDARDI	14
3.1 PREDŠOLSKO OBDOBJE	14
3.2 OSNOVNA ŠOLA	14
3.3 SREDNJA ŠOLA	15
3.4 VISOKOŠOLSKE USTANOVE	16
3.5 ODRASLI	16
4. UDEJANJANJE NACIONALNE STRATEGIJE ZA RAZVOJ PISMENOSTI	16
4.1 PROGRAMI	16
4.2 IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE KADROV	17
4.3 MREŽA	17
4.3.1 MREŽA IZVAJALCEV, KI UDEJANJAJO NACIONALNO STRATEGIJO	17

4.3.2 DOSTOPNOST VIROV S PODROČJA PISMENOSTI	17
4.4 SISTEMSKA UREDITEV	18
4.4.2 FINANCIRANJE	19
4.4.3 AKCIJSKI NAČRT UDEJANJANJA NACIONALNE STRATEGIJE	19

I. SPLOŠNI DEL NACIONALNE STRATEGIJE

1. RAZLOGI ZA NASTANEK NACIONALNE STRATEGIJE ZA RAZVOJ PISMENOSTI

Vlada RS si je zadala cilj, da do leta 2012 – v Unescovem desetletju pismenosti posebno pozornost nameni dvigu pismenosti celotnega prebivalstva Slovenije na primerljivo raven najbolj razvitih držav Evropske unije. To je zahteven cilj, ki ga je možno doseči le, če bomo v vseh segmentih družbe razumeli in sprejeli pismenost kot vrednoto in se bo vsakdo zavedal pomena njenega vseživljenjskega razvijanja za osebni, poklicni in družbeni razvoj.

Pripravljena **Nacionalna strategija za razvoj pismenosti** je strateški dokument, ki določa prioritete in cilje vzgojno-izobraževalne politike na področju pismenosti. Skrbi za pismenost prebivalk in prebivalcev Slovenije posveča posebno pozornost, saj je slovenski jezik bistveni element naše kulturne identitete in hkrati temelj naše nacionalne identitete.

Z **Nacionalno strategijo razvoja pismenosti** vlada prevzema skrb za razvoj pismenosti prebivalcev in prebivalk Slovenije. Za udejanjanje Nacionalne strategije ni odgovorno le Ministrstvo za šolstvo in šport, temveč so odgovorna tudi vsa ostala ministrstva ter vladne in nevladne institucije.

Udejanjanje **Nacionalne strategije za razvoj pismenosti** se bo pričelo v letu 2007, ki ga je vlada razglasila za **nacionalno leto pismenosti**. Priprava na izvajanje se bo uresničevala že v okviru predlaganega akcijskega načrta, in sicer od leta 2006 naprej.

Povod za nastanek Nacionalne strategije so izsledki mednarodnih raziskav, ki so pokazale nezadostno stopnjo pismenosti pri slovenskih osnovnošolskih učencih in odraslih, in opozorile na nujnost sistematičnega pristopa k temu področju¹ ter razvojnih

¹ Komisija za pripravo smernic za razvoj pismenosti je leta 2004 pripravila **Strokovne podlage za pripravo smernic za razvoj pismenosti**, ki so sestavljene iz treh delov – v prvem so povzetki poročil slovenskih oz. mednarodnih raziskav s področja pismenosti, v katerih je Slovenija sodelovala, v drugem delu so prikazani pregledi in analize tujih strategij pismenosti, v tretjem delu pa je pripravljen pregled pismenosti v strateških in razvojnih dokumentih ter listinah na državni in mednarodni ravni. Dokument je objavljen na spletni strani www.acs.si.

spodbud. Pomembna so tudi dognanja domačih raziskav, ki preverjajo različne dejavnike, pomembne za razvoj pismenosti otrok in odraslih, tj. dejavnike v vrtcih in šolah, v knjižnicah ter v domačem okolju, ki vodijo k višji ravni pismenosti, ter dejavnike, ki so pomembni za spodbujanje motivacije za branje in s tem za razvijanje bralne zmožnosti. Izsledki raziskav poudarjajo, da se bo brez dolgoročno načrtovane Nacionalne strategije dvigovanja ravni pismenosti v Sloveniji, ki bo zajela večji delež prebivalcev in prebivalk, razkorak v ravni pismenosti v primerjavi z drugimi razvitimi državami le še povečeval. Udejanjanje Nacionalne strategije je načrtovano tako, da dopolnjuje in gradi na drugih, že sprejetih programih razvoja slovenske družbe kot celote, hkrati pa vsebuje tudi ukrepe, ki bodo razvoj na področju pismenosti še pospešili.

2. VIZIJA

Prebivalke in prebivalci Slovenije naj bi v vseh življenjskih obdobjih razvijali pismenost. S pozitivnim odnosom do pismenosti in pridobljenim znanjem, spretnostmi in razvitimi sposobnostmi se bodo približale ravni dosežkov pismeno najbolj razvitih držav in bodo zmožni učinkovito sooblikovati družbo znanja ter vzpostavljati in vzdrževati enakopravne medsebojne odnose v kulturnem, izobraževalnem in gospodarskem mednarodnem prostoru ter sodelovati v globalizacijskih procesih.

Država Slovenija želi s povečanim vlaganjem v razvoj pismenosti pri vseh prebivalkah in prebivalcih ustvariti vzpodbudne okoliščine za ustvarjalno in učinkovito odzivanje na hitre globalne gospodarske, tehnološke, socialne in kulturne spremembe. Cilj prizadevanj je čim širša socialna vključenost in gospodarska učinkovitost posameznikov ter trajnostni razvoj družbe.

2.1 OPREDELITEV PISMENOSTI

Pismenost je trajno razvijajoča se zmožnost posameznikov, da uporabljajo družbeno dogovorjene sisteme simbolov za sprejemanje, razumevanje, tvorjenje in uporabo besedil za življenje v družini, šoli, na delovnem mestu in v družbi. Pridobljeno znanje in spretnosti ter razvite sposobnosti posamezniku omogočajo uspešno in ustvarjalno osebno rast ter odgovorno delovanje v poklicnem in družbenem življenju.

Poleg zmožnosti branja, pisanja in računanja, ki veljajo za temeljne zmožnosti pismenosti, se danes poudarja tudi pomen drugih zmožnosti (npr. poslušanje) in novih pismenosti, kot so informacijska, digitalna, medijska pismenost in druge, ki so pomembne za uspešno delovanje v družbi.

Kot zmožnost in družbena praksa se pismenosti pridobivajo in razvijajo vse življenje v različnih okoliščinah in na različnih področjih ter prežemajo vse človekove dejavnosti.

2.2 STRATEŠKI CILJI RAZVOJA PISMENOSTI

Strateški cilj razvoja pismenosti je pri vseh prebivalkah in prebivalcih Republike Slovenije razvijati vse tiste spretnosti, zmožnosti in znanja, ki bodo omogočali polno, učinkovito in ustvarjalno delovanje v osebni, poklicni in družbeni življenju.

Za doseganje čim višje ravni pismenosti na vseh področjih zasebnega in družbenega življenja je potrebno:

- spodbujati široko družbeno prizadevanje za ozaveščanje o pomenu pismenosti in **izboljšanje ravni vseh vrst pismenosti** pri vseh **posameznikih** v različnih življenjskih obdobjih, ki opravljajo različne vloge in imajo različne potrebe in zahteve, ter tako omogočiti stalen razvoj družbe in gospodarstva,
- poudariti pomen pismenosti za doseganje **večje socialne vključenosti** posameznikov in obvladovanje minimalnih standardov vseh vrst pismenosti (obvladovanje temeljnih spretnosti, ključnih zmožnosti), kar vse prebivalke in prebivalci RS nujno potrebujejo za uspešno vključevanje v družbo.

Temeljne usmeritve se povezujejo z naslednjimi cilji:

- osveščati javnost o vlogi jezika za človekovo delovanje,
- osveščati različne ciljne skupine o pomenu pismenosti za učinkovito delovanje posameznika v osebni in poklicni življenju ter za uspešnost celotne družbe,
- razvijati bralno kulturo ter motivacijo za branje in pisanje,
- širiti védenje, da je branje temeljna zmožnost za pridobivanje in ustvarjanje novega znanja ter delovanje v skupnosti,

- razvijati sporazumevalno zmožnost (poslušanje, govorjenje, branje in pisanje) posameznika,
- razvijati družinsko pismenost in druge oblike pismenosti v formalnem, neformalnem in priložnostnem učenju,
- omogočiti vsem ljudem dostop do bralnega in drugega gradiva in svetovati pri izboru in uporabi gradiva v vseh življenjskih obdobjih,
- razvijati različne bralne strategije ter zmožnost kritičnega branja,
- povečati družbeno skrb za razvoj pismenosti ranljivih skupin prebivalstva²,
- ugotavljati oz. preverjati raven pismenosti in jo primerjati z ravnmi v razvitih državah,
- spodbujati raziskovalno dejavnost na področju pismenosti.

Poseben poudarek je namenjen ciljem za posamezna starostna obdobja (od predšolskega obdobja do odraslosti):

- razvijati družinsko in porajajočo se pismenost pri predšolskih otrocih za uspešen nadaljnji razvoj pismenosti,
- razvijati temeljne zmožnosti branja, pisanja in računanja v prvih letih šolanja ter pozitiven odnos do pismenosti,
- nadgrajevati razvijanje pismenosti v višjih razredih osnovne in srednje šole za uspešno nadaljnje izobraževanje, učenje ter usposabljanje za poklic,
- na visokošolski ravni pri študentkah in študentih spodbujati nadaljnje razvijanje in nadgrajevanje vseh vrst pismenosti ter ozaveščenost o pomenu vseživljenjskega razvijanja pismenosti,
- spodbujati razvoj in rabo pismenosti pri odraslih.

² To so skupine, ki jim družba v realnosti ne zagotavlja enake dostopnosti do dobrin. Na področju pismenosti so te skupine npr.: revni, manj izobraženi odrasli, priseljenci in njihovi potomci, begunci, Romi, otroci in odrasli s posebnimi potrebami.

3. TEMELJNA NAČELA NACIONALNE STRATEGIJE

Temeljna načela Nacionalne strategije za razvoj pismenosti opredeljujejo splošne usmeritve na vseh tistih področjih in dejavnostih, ki vplivajo na razvoj pismenosti.

3.1 NAČELO OZAVEŠČANJA O POMENU IN PROBLEMU PISMENOSTI

Promocija pomena pismenosti je sestavni del udejanjanja Nacionalne strategije pismenosti. Nanaša se na ozaveščanje strokovne in širše javnosti, pri tem imajo ključno vlogo mediji.

3.2 NAČELO CELOSTNEGA PRISTOPA

Dejavnosti za zviševanje ravni pismenosti se izvajajo v vseh generacijah prebivalstva – od predšolskih otrok do starostnikov. Vseživljenjski pristop k pismenosti izhaja namreč iz dejstva, da imajo ljudje v različnih življenjskih obdobjih različne potrebe, družba pa prednje postavlja tudi različne zahteve.

Drugi vidik celostnosti terja odgovorno vključevanje pismenosti v vse ravni delovanja izobraževalnih institucij (vrtcev, šol, fakultet, ljudskih univerz), tako da je pismenost vključena v vizijo vsake šole, v vse učne predmete, s čimer je povezana odgovornost vseh strokovnih delavcev na šoli za zviševanje ravni pismenosti. Hkrati pa celostni pristop vključuje učence, učitelje, starše ter ožje in širše družbeno okolje; nanaša se na formalno, neformalno in priložnostno učenje.

Tretji vidik celostnosti za zviševanje pismenosti poudarja pomen vključevanja in povezovanja različnih področij delovanja, v katerih se posameznik uveljavlja in deluje – v izobraževanju, na delovnem mestu, v družini, v zdravstvu in socialnem varstvu, kulturi itn.

3.3 NAČELO DOSTOPNOSTI ZA VSE

Načelo dostopnosti za vse zagotavlja regionalno pokritost vseh oblik izobraževanja in učenja (formalnih, neformalnih, priložnostnih) in dostopnost kulturnih dobrin, pri čemer imajo ključno vlogo knjižnice. Pri načrtovanju dejavnosti bi morali izhajati iz potreb posameznikov in konkretnega okolja.

3.4 NAČELO PARTNERSTVA

Za večjo učinkovitost delovanja je pomembno partnersko strokovno povezovanje in sodelovanje različnih družbenih subjektov med posameznimi ravni (npr. nacionalno in regionalno, regionalno in lokalno) kot tudi znotraj posameznih ravni (npr. na nacionalni ravni med različnimi ministrstvi).

3.5 NAČELO STROKOVNOSTI

Na področju zviševanja ravni pismenosti delujejo ustrezno usposobljeni strokovnjaki, ki so se dolžni stalno strokovno spopolnjevati ter preverjati lastno strokovnost.

3.6 NAČELO EVALVACIJE IN SAMOEVALVACIJE

Izvajanje dejavnosti za zviševanje ravni pismenosti za potrebe določenega okolja zahteva dobro načrtovanje in evalvacijo lastnega dela. Za ugotavljanje stanja je potrebno stalno sistemsko spremljanje ravni pismenosti.

II. SPECIFIČNI DEL NACIONALNE STRATEGIJE

1. UVOD

Pri oblikovanju ciljev za razvoj pismenosti v predšolskem obdobju, osnovni in srednji šoli ter pri izobraževanju študentk in študentov ter odraslih, pri oblikovanju **ravni** pismenosti ter predlogov za uresničevanje ciljev Nacionalna strategija izhaja iz ugotovitev domačih in tujih raziskav, pri čemer upošteva značilnosti slovenskega kulturnega prostora.

2. SPECIFIČNI CILJI

V formalnem in neformalnem izobraževanju naj bi posameznik načrtno in sistematično razvijal pismenost v skladu s svojimi zmožnostmi do ravni, ki bi mu omogočila vključevanje v različne stopnje in oblike izobraževanja in uporabo raznovrstnih virov informacij ter sporočil v raznolikih življenjskih okoliščinah.

2.1 PREDŠOLSKO OBDOBJE

- Zagotavljati vsem otrokom v domačem okolju, vrtcih in drugih oblikah varstva spodbudne predbralne in predpisalne dejavnosti v skladu z njihovimi razvojnimi značilnostmi ob upoštevanju individualnih potreb, interesov in okolja, iz katerega izhajajo. Poudarek je na igrivem spoznavanju jezika, razvoju govora in interesa za branje ter razvoju pozitivnega odnosa do branja;
- navajati otroke na uporabo knjižnega in neknjižnega gradiva ter različnih medijev,
- osveščati starše, strokovne delavke in delavce v vrtcih in knjižnicah ter širšo javnost o pomenu razvoja otrokove pismenosti s poudarkom na družinskem branju.

2.2 OSNOVNA ŠOLA

Prvo triletje

Razvijati temelje pismenosti:

- poslušanje različnih vsebin in z različnimi cilji (pomnjenje, vrednotenje, doživljanje, sprostitev),
- spoznavanje različnih vrst besedil,

- tehnike glasnega in tihega branja različnih besedil z razumevanjem,
- govorne zmožnosti,
- začetno pisanje (spoznavanje črk, razvijanje tehnike pisanja in tvorjenje enostavnih besedil po zgledu),
- interes in motivacijo za branje,
- spoznavanje lokacij bralnih in drugih informacijskih virov (npr. knjižnice, knjigarne).

Drugo triletnje

Razvijati:

- bralno zmožnost pri različnih vrstah besedil in doseči avtomatizirano tehniko branja in uporabo različnih bralnih učnih strategij za razumevanje prebranega,
- zmožnost pisanja (tehnika, ustreznost in pravilnost pisanja, strategije za tvorjenje besedil),
- različne vrste poslušanja (doživljajsko, z razumevanjem in vrednotenjem),
- govorno zmožnost za učinkovito sporazumevanje v različnih okoliščinah,
- samostojno uporabo knjižnic.

Tretje triletnje

Razvijati:

- bralno zmožnost z izbiro in uporabo strategij branja za različne namene (učenje, doživljanje, informiranje...),
- zmožnost tvorjenja besedil z uporabo primernih strategij v skladu z zahtevami okolja in osebnimi potrebami, upošteva pravopisna in slovnična pravila,
- zmožnost poslušanja besedil za različne namene v različnih okoliščinah,
- zmožnosti govorjenja, in sicer obvladovanja veščin pogovarjanja (npr. pogajalni pogovor ipd.) in predstavitve govorjenih besedil,
- samostojno namensko izbiro in uporabo bralnih in drugih informacijskih virov.

2.3 SREDNJA ŠOLA

Razvijati:

- zmožnost kritičnega poslušanja,
- bralno zmožnost z učinkovito uporabo bralnih strategij in kritično branje različnih vrst besedil,
- zmožnost tvorjenja učinkovitih govornih in pisnih besedil glede na različne teme, okoliščine in namene,

- učinkovite jezikovne rabe za samostojno delo z besedili (za nadaljnji študij oz. za osebni razvoj in delovanje v poklicu in družbi),
- kritično rabo medijev in zavedanje, da razvoj znanj in tehnologij spreminja strategije za samostojno izbiro in povečuje možnosti izbire za pridobivanje, analizo, sintezo, vrednotenje in ustvarjalno rabo ter predstavitev informacij na vseh ravneh in na različnih področjih.

2.4 VISOKOŠOLSKE USTANOVE

Razvijati:

- obstoječo pismenost za pridobivanje učnih in raziskovalnih izkušenj pri samostojnem študiju in raziskovanju s pomočjo različnih virov,
- informacijsko pismenost kot zmožnost za oblikovanje problemskih vprašanj in strategij iskanja odgovorov na problemska vprašanja ter zmožnost predstavitve raziskovalnih rezultatov v skladu z namenom,
- zmožnost ustvarjalnega in kritičnega pisnega in ustnega sporazumevanja in poslušanja,
- kritično pismenost v smislu presojanja primernosti virov in kritičnega vrednotenja informacij za izobraževalne, raziskovalne in druge namene,
- odnos do strokovnega jezika in njegove rabe.

2.5 ODRASLI³

- razvijati zmožnosti pisnega in ustnega sporazumevanja v različnih okoliščinah ter za različne namene,
- razvijati sposobnosti za pridobivanje, razumevanje, vrednotenje in uporabo informacij v procesu učenja ali za sistematizacijo naučenega ter za reševanje problemov (pri poslušanju, govorjenju, branju in pisanju),
- spodbujati zanimanje za raznovrstna besedila z različnih področij za potrebe vseživljenjskega učenja in dejavno preživljanje prostega časa.

³ Cilji za zviševanje pismenosti odraslih so operacionalizirani v dveh že oblikovanih strategijah: v predlogu Strategije za zviševanje ravni pismenosti odraslih (2003) in v predlogu Strategije za zviševanje ravni temeljnih spretnosti zaposlenih (2004), ki ju je pripravil Andragoški center Slovenije. Dokumenta sta objavljena na spletni strani: www.acs.si.

3. RAVNI PISMENOSTI

Ravni pismenosti so stopnje razvitih zmožnosti za posamezna obdobja. Služijo kot osnova za pomoč posameznikom in skupinam pri formalnem in neformalnem razvijanju pismenosti.

Če želimo razvijati pismenost v skladu s cilji Nacionalne strategije in rezultate primerjati z mednarodnimi dosežki, potrebujemo nacionalne ravni pismenosti. Oblikujejo se za posamezne stopnje izobraževanja in predstavljajo temelj za nadaljnje razvijanje pismenosti. Te ravni je treba preverjati in jih prilagajati skladno z dognanji stroke in družbenim razvojem.

3.1 PREDŠOLSKO OBDOBJE

Ob koncu predšolskega obdobja⁴ imajo otroci razvite predbralne in predpisalne zmožnosti:

- poznajo različne vrste slikovnega in besedilnega gradiva,
- v bralnem gradivu ločujejo slikovni in črkovni del,
- brani ali pripovedovani vsebini sledijo in jo razumejo,
- ustvarjajo različna grafična in slikovna sporočila,
- poznajo različne vire informacij.

3.2 OSNOVNA ŠOLA

Na koncu prvega triletja učenke in učenci:

- poznajo pomen branja in pisanja,
- po navodilih tvorijo kratka in jasna govorna besedila,
- poslušajo krajša besedila in jih razumejo,
- pišejo z vsemi črkami abecede kratka in enostavna pisna besedila,
- usvojijo bralno tehniko in berejo krajša besedila glasno in tiho z razumevanjem,
- poznajo lokacije bralnih virov (knjižnice, knjigarne).

⁴ O končnih ravneh pismenosti ob koncu predšolskega obdobja ne govorimo, lahko pa naštejemo nekaj znanj in spretnosti, ki jih otroci usvajajo in razvijajo v vzgojnem procesu.

Na koncu drugega triletja učenke in učenci:

- poslušajo in povzamejo besedila, primerna njihovi razvojni stopnji,
- tvorijo pisna in govorna besedila ter pri tem upoštevajo osnovna pravopisna oz. pravorečna pravila,
- glasno in tiho tekoče berejo besedila, prebrano razumejo in poznajo strategije za izboljšanje razumevanja,
- uporabljajo osnovne bralne strategije,
- samostojno uporabljajo knjižnico.

Ob koncu osnovne šole učenke in učenci:

- samostojno tvorijo pisna in govorna besedila in upoštevajo pravopisna oz. pravorečna pravila,
- iz prebranega oz. poslušanega besedila povzamejo bistvo in kritično presojuje sporočilo,
- berejo tekoče glasno in tiho ter prilagajajo hitrost branja zahtevam besedila,
- izberejo in uporabljajo primerno bralno in pisno strategijo,
- prebrano znajo uporabiti v različnih okoliščinah,
- samostojno izbirajo in uporabljajo knjižnično gradivo in druge informacijske vire.

3.3 SREDNJA ŠOLA

Ob koncu srednje šole dijakinje in dijaki:

- poslušano in prebrano kritično vrednotijo,
- pri tvorjenju pisnih besedil in branju izberejo učinkovite pisne ali bralne strategije,
- tvorijo govorna in pisna besedila glede na različne okoliščine, teme in namene,
- obvladajo samostojno delo z besedili (razčlenjevanje, razumevanje, tvorjenje),
- prepoznavajo sporočilnost besedil v različnih medijih,
- samostojno izberejo, uporabijo in predstavijo informacije v različnih življenjskih okoliščinah.

3.4 VISOKOŠOLSKE USTANOVE

Ob zaključku študija študentke in študenti:

- pri samostojnem učenju, raziskovalnem delu in v vsakdanjem življenju učinkovito uporabljajo različne bralne in pisne strategije ter različne informacijske vire,
- pisna in govorna besedila kritično vrednotijo in sporočila smiselno uporabijo v različnih okoliščinah,
- obvladajo strategije tvorjenja strokovnih in drugih besedil,
- obvladajo rabo strokovnega jezika.

3.5 ODRASLI

Odrasli obvladajo:

- temeljne zmožnosti govornega in pisnega sporazumevanja v različnih okoliščinah ter za različne namene najmanj na ravni zaključene štiriletne srednje šole,
- pridobivanje, razumevanje, vrednotenje in uporabo informacij za potrebe delovnega mesta, družinskega in družbenega življenja, prosti čas,
- spretnosti za uporabo različnih virov informacij.

4. UDEJANJANJE NACIONALNE STRATEGIJE ZA RAZVOJ PISMENOSTI

Za udejanjanje Nacionalne strategije so potrebni programi za sistematično razvijanje pismenosti, ustrezni kadri, mreže izvajalcev in sistemska ureditev, ki zagotavljajo kar največjo dostopnost vsem prebivalkam in prebivalcem. Posebno pozornost pa mora Nacionalna strategija namenjati ranljivim skupinam.

4.1 PROGRAMI

Za sistematično razvijanje pismenosti na vseh ravneh izobraževanja je treba:

- spodbuditi razvoj in izvajanje javno dostopnih programov za spodbujanje pismenosti, ki potekajo na nacionalni in lokalni ravni in so namenjeni različnim ciljnim skupinam,
- dopolniti in stalno posodabljati kurikule v formalnem izobraževanju ter učne načrte in kataloge znanja,

- povečati izbor raznolikih programov v formalnem in neformalnem izobraževanju za različne ciljne skupine,
- razvijati kakovostno učno gradivo in pripomočke za prepoznavanje dosežene ravni pismenosti.

4.2 IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE KADROV

Za učinkovito razvijanje pismenosti je potrebno:

- sistematično vključiti vsebine s področja razvoja pismenosti v dodiplomsko izobraževanje vseh pedagoških kadrov,
- uvesti specializacije in podiplomske programe s področja pismenosti,
- zagotoviti stalno strokovno spopolnjevanje kadrov v programih s področja razvoja pismenosti za posodabljanje znanja, ki temelji na novostih teoretičnega in praktičnega razvoja pismenosti (primeri dobre prakse),
- usposabljanje učnega kadra za izvajanje neformalnega izobraževanja.

4.3 MREŽA

4.3.1 MREŽA IZVAJALCEV, KI UDEJANJAJO NACIONALNO STRATEGIJO

- povečati število izvajalcev za izvajanje programov pismenosti,
- povečati število izvedb programov in dostopnost v vseh regijah,
- zagotoviti sodelovanje različnih inštitucij na različnih ravneh (lokalna, regionalna, nacionalna).

4.3.2 DOSTOPNOST VIROV S PODROČJA PISMENOSTI

Za vse prebivalke in prebivalce Slovenije je treba zagotoviti dostopnost do:

- različnih oblik izobraževanja o pismenosti za različne ciljne skupine,
- sodobne tehnologije in informacijskih virov ter izobraževanje za uporabo informacijsko komunikacijske tehnologije, ki je za udeležence in uporabnike v javnih ustanovah brezplačna,
- kakovostnega in raznovrstnega gradiva, ki omogoča doseganje postavljenih ciljev na različnih ravneh, v okviru formalnega in neformalnega izobraževanja ter kakovostnega

preživljanja prostega časa, ki je za udeležence in uporabnike v javnih ustanovah brezplačna.

4.4 SISTEMSKA UREDITEV

Nacionalni svet za pismenost

Skrb za udejanjanje Nacionalne strategije za razvoj pismenosti prevzame Nacionalni svet za pismenost pri Vladi RS kot neodvisno telo, ki usmerja Nacionalno strategijo pismenosti. Nacionalni svet za pismenost sestavljajo strokovnjakinje in strokovnjaki s področja pismenosti od predšolske vzgoje do tretjega življenjskega obdobja (do 10 članov), ki pokrivajo različne vidike razvoja pismenosti, ter predstavniki vladnih resorjev, ključnih za razvoj pismenosti (do 5 članov). Vlada imenuje Nacionalni svet za obdobje štirih let in zagotovi administrativno in tehnično podporo ter sredstva za njegovo delovanje. Nacionalni svet način svojega dela ureja s poslovníkom.

Naloge Nacionalnega sveta za pismenost:

- priprava Akcijskega načrta udejanjanja Nacionalne strategije za razvoj pismenosti ter skrb za pripravo strokovnih podlag za izvajanje te strategije,
- skrb za spodbujanje pismenosti v okviru drugih normativnih in strateških aktov, ki vključujejo to področje,
- usklajevanje zadolžitvev in pristojnosti med resorji s področja izobraževanja, dela, družine, kmetijstva, zdravja, kulture, tehnologije in informacijske družbe, gospodarstva in financ,
- priprava predloga promocije Nacionalne strategije (sodelovanje medijev pri promociji pismenosti na vseh ravneh),
- priprava postopkov evalvacije udejanjanja vseh v Nacionalni strategiji predvidenih dejavnosti,
- ugotavljanje potreb in priprava predlogov raziskovalnih tem,
- potrjevanje ravni pismenosti, načrtovanje in spremljanje učinkov izvajanja programov, spremljanje udejanjanja Nacionalne strategije, uresničevanja posameznih faz Akcijskega načrta ter priprava ugotovitev in predlogov za nadaljnje delo,
- poročanje Vladi o uresničevanju Nacionalne strategije.

Vlada in pristojno delovno telo državnega zbora obravnavata pobude in predloge Nacionalnega sveta in se do njih opredelita.

4.4.2 FINANCIRANJE

Finančna sredstva za udejanjanje Akcijskega načrta zagotovi Vlada oz. pristojna ministrstva na osnovi predlogov Nacionalnega sveta za pismenost.

4.4.3 AKCIJSKI NAČRT UDEJANJANJA NACIONALNE STRATEGIJE

- Letne načrte za udejanjanje Nacionalne strategije s konkretnimi zadolžitvami do najnižjih ravni svojih pristojnosti (npr. šole, javna občila, knjižnice, zdravstveni domovi, uradi za delo itn.) pripravijo ministrstva na osnovi pripravljenega Akcijskega načrta.
- Letne načrte morajo Regionalne razvojne agencije in lokalne skupnosti vključiti kot obvezno sestavino svojih dokumentov.
- Letne načrte za udejanjanje Nacionalne strategije pripravljajo tudi socialni partnerji.